

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
 Факультет психології, комунікацій та перекладу
Кафедра іноземних мов і перекладу

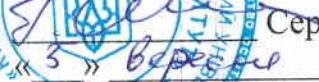
УЗГОДЖЕНО

В.о. декана ФПКП

 Наталія МЕЛЬНИК
 « 4 » вересня 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукових досліджень та
трансферу технологій

 Сергій ГНАТЮК
 2025 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

«Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»

Освітньо-наукові програми: усі освітньо-наукові програми, за якими університет проводить підготовку здобувачів вищої освіти ступеня «Доктор філософії» (окрім «Право», «Зовнішня політика», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародне право»)

Галузь знань: усі галузі знань, за якими університет проводить підготовку здобувачів вищої освіти ступеня «Доктор філософії»

Спеціальність: усі спеціальності, за якими університет проводить підготовку здобувачів вищої освіти ступеня «Доктор філософії» (окрім С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, С3 Міжнародні відносини, D8 Право, D9 Міжнародне право)

Форма навчання	Семестр	Усього (годин / кредитів ECTS)	ПР.З	СРС	ДЗ / РГР /К.р.	Форма сем. контролю
Денна / вечірня	2	90/3	30	60	-	Диф. залік – 2 с.
Заочна	2	90/3	10	80	-	Диф. залік – 2 с.

Індекс: НДФ- 1-8 -А1-J6 (окрім С1, С3, D8, D9) /25-ОК-1.4.2
 НДФ-1-8-А1-J6 (окрім С1, С3, D8, D9)з /25-ОК-1.4.2

СМЯ КАІ РП 12.04-01-2025

 ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ KAI РП 12.04-01-2025 Стор. 2 із 11
---	--	-------------------	--

Робочу програму навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)» розроблено на основі освітньо-наукових програм, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» для всіх галузей знань і спеціальностей (окрім С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, С3 Міжнародні відносини, D8 Право, D9 Міжнародне право), за якими університет проводить підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробила:

професор кафедри
іноземних мов і перекладу

Олена КОВТУН

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри іноземних мов і перекладу, протокол № 10 від « 26 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Олена КОВТУН

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради Факультету психології, комунікацій та перекладу, протокол № 7 від « 02 » вересня 2025 р.

Голова НМРР

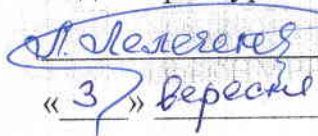

Анжеліка КОКАРЄВА

Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)» погоджена гарантами освітньо-наукових програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, зокрема щодо місця, мети, завдань та змісту цієї навчальної дисципліни для досягнення цілей та програмних результатів навчання, а також здобуття компетентностей, передбачених цими освітньо-науковими програмами, в контексті формування комунікативних якостей здобувачів вищої освіти.

УЗГОДЖЕНО

Завідувач аспірантури
та докторантури

Анжела ЛЕЛЕЧЕНКО

« 3 » вересня 2025 р.

Рівень документа – 36

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

 ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ ІНСТИТУТ»	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ KAI РП 12.04-01-2025
		Стор. 3 із 11	

ЗМІСТ

	сторінка
Вступ.....	4
1. Пояснювальна записка.....	4
1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни	4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	4
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	6
2. Програма навчальної дисципліни	6
2.1. Зміст навчальної дисципліни	6
2.2. Інтегровані вимоги за дисципліною	6
2.3. Тематичний план	8
2.4. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи	8
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни.....	8
3.1. Методи навчання.....	8
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна).....	9
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет.....	9
4. Рейтингова система оцінювання набутих здобувачем знань та вмінь.....	10

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ KAI РП 12.04-01-2025
		Стор. 4 із 11	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)» розробляється на основі «Методичних рекомендацій до розроблення робочих програм навчальних дисциплін з підготовки здобувачів ступеня доктора філософії у Національному авіаційному університеті», затверджених наказом ректора від 01.06.2021 № 321/од, та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)» забезпечує теоретичне та практичне підґрунтя для формування сукупності знань і вмінь, передбачених у профілі здобувача вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії», для ефективного здійснення англійськомовної писемної наукової комунікації та роботи в міжнародному науковому контексті.

Мета курсу полягає в удосконаленні та подальшому розвитку набутих у вищій школі знань, навичок та вмінь з академічної англійської мови в писемних видах мовленнєвої діяльності. Вивчення академічного письма англійською мовою передбачає ознайомлення з основними правилами академічного письма англійською мовою, формування готовності здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» до ефективної письмової наукової комунікації з іноземними колегами, презентації результатів наукових досліджень та інноваційних розробок, написання наукової статті та проектної пропозиції.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- ознайомлення здобувачів з основними принципами академічного письма англійською мовою;
- ознайомлення з основними лексичними, граматичними, стилістичними правилами академічного письма англійською мовою;
- розвиток умінь пошуку наукової інформації в англійськомовних наукових джерелах, умінь фахово аналізувати і виявляти інноваційні наукові концепти і технології та генерувати основні їх ідеї у власну науково-дослідну діяльність;
- розвиток умінь і навичок презентації результатів власних наукових досліджень академічною англійською мовою;
- розвиток умінь і навичок написання наукових матеріалів (статей, анотацій, планів, рецензій, звітів тощо) англійською мовою;
- формування умінь розробки та оформлення науково-дослідної проектної пропозиції англійською мовою.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна (в сукупності з іншими освітніми компонентами)

- професійно презентувати в письмовій формі результати досліджень та інноваційних розробок, наукові та прикладні проблеми з авіації та інших галузей англійською мовою на вітчизняних і міжнародних наукових

 ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ КАІ РП 12.04-01-2025 Стр. 5 із 11
---	--	-------------------	---

конференціях, семінарах, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях з використанням правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності;

- застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу англійської наукової інформації;
- застосовувати англійські джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності;
- здобувати концептуальні та методологічні знання у відповідній галузі і на межі предметних галузей, використовуючи англійські інформаційні джерела, формувати дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні новітніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримувати нові знання для здійснення інновацій;
- спілкуватися письмово в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою і громадськістю в галузі наукової та/або професійної діяльності;
- фахово здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті та застосовувати сучасні освітні технології вищої школи.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна (в сукупності з іншими освітніми компонентами)

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» повинен набути такі **компетентності**:

- здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності у сфері авіації та інших галузях, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики;
- здатність працювати в міжнародному науковому контексті;
- здатність демонструвати результати наукової роботи, писати презентації, звіти, наукові статті за результатами виконаної роботи;
- здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, сучасні бібліографічні та реферативні бази даних, наукометричні платформи (напр., Web of Science, Scopus тощо), інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення в науковій та освітній діяльності;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з англійських джерел;
- здатність здійснювати письмову комунікацію з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності), з широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому;
- здатність управляти письмовою науковою комунікацією;
- здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні наукові проекти, застосовувати сучасні методи наукометрії, оформлюючи грантові заявки та проєктну документацію відповідно до норм академічної писемної англійської мови, дотримуючись норм академічної етики;
- здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

 ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ KAI РП 12.04-01-2025
		Стор. 6 із 11	

1.4. Міждисциплінарні зв'язки

Навчальна дисципліна «Академічне письмо англійською мовою» базується на знаннях дисциплін «Англійська мова наукового спрямування» та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання й оформлення дисертаційної роботи.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною, засвоєння якої передбачає проведення контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

2.2. «Академічне письмо англійською мовою»

Інтегровані вимоги:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» має **знати**:

- основну англійську термінологію наукової комунікації;
- основні правила роботи з англійськими текстами наукового дискурсу, стилістичні та мовні засоби наукових статей, монографій тощо;
- структуру та лінгвостилістичні особливості наукових робіт англійською мовою;
- правила оформлення частин наукової статті відповідно до формату IMRAD;
- вимоги до оформлення потекстових цитувань і списку використаних джерел відповідно до різних міжнародних стилів;
- правила оформлення науково-дослідного проекту / пропозиції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» повинен **уміти**:

- доречно застосовувати основну англійську наукову термінологію в писемному різновиді наукової комунікації;
- здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з англійських джерел;
- грамотно в лінгвостилістичному відношенні та адекватно меті комунікації здійснювати письмову наукову комунікацію за фахом англійською мовою;
- представляти власне наукове резюме та портфоліо академічною англійською мовою;
- описувати різні етапи власного наукового дослідження англійською мовою;
- представляти результати власних наукових досліджень англійською мовою у матеріалах конференцій, наукових статтях.

Тема 1.1. Прагматичні та лінгвостилістичні особливості англійського академічного письма.

Мета академічного письма. Основні різновиди наукових робіт (реферат, анотація, рецензія, огляд літератури, звіт, рекомендації, наукова стаття, дисертація тощо). Основні структурні компоненти наукової роботи. Лінгвостилістичні особливості наукової роботи (науковий стиль, когезія, насиченість науковою

 ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ KAI РП 12.04-01-2025 Стор. 7 із 11
--	--	-------------------	--

термінологією, аббревіатурами, формулами, граматичні риси тощо). Вербальна реалізація основних комунікативних стратегій писемної наукової комунікації англійською мовою (аргументування і дискусія, причинно-наслідкові зв'язки, узагальнення, класифікація, інтерпретація тощо). Уникнення плагіату. Перефразування.

Тема 1.2. Резюме науковця.

Структура резюме. Складання та редагування резюме науковця. Створення персональної web-сторінки науковця. Інформація про коло власних наукових інтересів.

Тема 1.3. Написання рецензії на наукову працю.

Основні етапи аналізу наукової праці, що підлягає рецензуванню. Конспектування ключових положень. Складання контрольних питань. Написання рецензії: узагальнення матеріалу наукової праці, виклад оцінного судження.

Тема 1.4. Опис етапів наукового дослідження.

Аналіз наукової літератури з теми наукового дослідження. Формулювання гіпотези та очікуваних результатів. Основні етапи наукового дослідження (визначення предмету дослідження, формулювання гіпотези, проектування перебігу експерименту, здійснення експерименту, збір даних, формулювання даних, інтерпретація даних, формулювання висновків).

Тема 1.5. Презентація результатів наукового дослідження.

Наукова доповідь. Наукова презентація окремих етапів дослідження. Презентація наукових матеріалів. Написання наукової статті. Структура наукової статті згідно з IMRAD (вступ, методи, результати, дискусія). Основні вимоги до написання частин статті. Презентація візуального матеріалу (рисунок, діаграми, таблиці). Вимоги до презентації числових даних і формул. Написання анотації. Формулювання назви статті. Оформлення текстових цитувань. Укладання списку використаних джерел (APA-style, Harvard style, MLA та ін.) відповідно до специфіки галузевих відмінностей.

Тема 1.6. Написання науково-дослідного проєкту / пропозиції.

Здійснення пошуку потенційних грантів. Аналіз вимог до оформлення науково-дослідного проєкту / пропозиції. Планування проєктної пропозиції. Gantt chart. Оформлення бюджету (презентація даних у таблиці, опис та пояснення). Представлення візуальної інформації. Зміст проєктної пропозиції. Лінгвістичні вимоги до оформлення проєктної пропозиції. Фінальна перевірка. Написання листа про наміри. Написання листа-подяки.

 ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КИЇВСЬКИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ ІНСТИТУТ	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ КAU РП 12.04-01-2025
		Стор. 8 із 11	

2.3. Тематичний план дисципліни

№ п/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)					
		Денна / вечірня форма навчання			Заочна форма навчання		
		Усього	Практ. заняття	СР	Усього	Практ. заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8
«Академічне письмо англійською мовою»							
1.1	Прагматичні та лінгвостилістичні особливості англомовного академічного письма	2 семестр			2 семестр		
		13	2 2	9	13	2	11
1.2	Резюме науковця	13	2 2	9	13	1	12
1.3	Написання рецензії на наукову працю	13	2 2	9	13	1	12
1.4	Опис етапів наукового дослідження	13	2 2	9	13	1	12
1.5	Презентація результатів наукового дослідження	17	2 2 2	11	17	2	15
1.6	Написання науково-дослідного проєкту / пропозиції	17	2 2 2	11	17	2	15
1.7.	Контрольна робота	4	2	2	4	1	3
Усього за навчальною дисципліною		90	30	60	90	10	80

2.4. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до підсумкової контрольної роботи розробляються провідними викладачами, затверджуються протоколом засідання кафедри та доводяться до відома здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії».

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

Основним методом навчання є комунікативний метод. З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: робота в малих групах, проблемна дискусія, мозкова атака, кейс, презентація, рольова гра, метод опори на життєвий досвід здобувачів та

 КИЇВСЬКИЙ АВАІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ КАІ РП 12.04-01-2025 Стор. 9 із 11
---	--	-------------------	--

ін. Методи контролю і самоконтролю у навчанні: метод усного, письмового, тестового контролю, само- і взаємоконтролю.

3.2. Рекомендована література

Базова література

- 3.2.1. Eckert, K. (2021). *Writing Academic Papers in English: Graduate and Postgraduate Level*. Moldy Rutabaga Books.
- 3.2.2. Boyle, J. (2023). *Writing for science students*. Bloomsbury Academic.
- 3.2.3. Wallwork, A. (2023). *English for Writing Research Papers*. 3d ed. Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-31072-0>
- 3.2.4. Wallwork, A. (2024). *English for Academic Research: Writing Exercises*. Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-53174-3>
- 3.2.5. Wallwork, A. (2022). *Writing an Academic Paper in English*. Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-95615-8>

Допоміжна література

- 3.2.6. Ковтун, О., Конопляник, Л. (2025). Developing PhD candidates' academic foreign language competence: Methods, tools, and multimedia. *Наука і техніка сьогодні*. № 8(49). С. 437-450. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-8\(49\)-437-450](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-8(49)-437-450)
- 3.2.7. Ковтун, О., Мельник, Н., Конопляник, Л. Застосування мультимедійних технологій у навчанні дисципліни “English Academic Writing” здобувачам ОНС «Доктор філософії». *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування: м-ли VI міжн. наук.-практ. конф.* (Київ, 27–28 березня 2025 р.). Київ: KAI, 2025. С. 52-53. <https://flsc.nau.edu.ua/koferentsiia-kafedry>
- 3.2.8. Ковтун, О. Teaching English Academic Writing to PhD candidates: objectives, content, and techniques. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: тези доп. XII міжн. наук.-практ. конф.* (Київ, 28 березня 2024 р.). Київ: НАУ, 2024. С. 95-100. https://www.researchgate.net/publication/381317127_TEACHING_ENGLISH_ACADEMIC_WRITING_TO_PHD_CANDIDATES_OBJECTIVES_CONTENT_AND_TECHNIQUES
- 3.2.9. Bailey, S. (2022). *Academic writing for university students*. Oxon; Routledge.
- 3.2.10. Bottomley, J. (2022). *Academic writing for international students of science*. Routledge.
- 3.2.11. Wallwork, A., & Southern, A. (2020). *100 Tips to Avoid Mistakes in Academic Writing and Presenting*. Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-44214-9>

3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті

3.2.12. Academic writing.

URL: https://library.leeds.ac.uk/info/14011/writing/106/academic_writing

3.2.13. Go The Distance: Academic Writing.

URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/gothedistance/academicwriting>

3.2.14. Academic writing.

URL: <https://www.ucl.ac.uk/english-usage/apps/awe/eaw/index.html>

3.2.15. APA Style.

URL:

https://apastyle.apa.org/?utm_source=apa.org&utm_medium=referral&utm_content=

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Академічне письмо англійською мовою (English Academic Writing)»	Шифр документа	СМЯ КАІ РП 12.04-01-2025
		Стор. 10 із 11	

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗДОБУВАЧЕМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Методи контролю та схема нарахування балів.

Оцінювання окремих видів виконаної здобувачем навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів	
	Денна / вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
	2 семестр	2 семестр
Відповіді на практичних заняттях	56.x4 = 20	
Виконання тестових завдань	56.x4 = 20	106.x2 = 20
Виконання письмових завдань	86.x5 = 40	86.x5 = 40
Для допуску до виконання контрольної роботи здобувач має набрати не менше	48 балів	
Виконання контрольної роботи	20	
Відповіді на практичних заняттях (з урахуванням виконання завдань, отриманих під час настановної сесії)		56.x2 = 10
Підсумкова семестрова контрольна робота		30
Усього за дисципліною	100	

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються здобувачу, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих здобувачем за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну рейтингову оцінку.

4.4. Сума підсумкової семестрової та екзаменаційної рейтингових оцінок у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

4.5. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до заліково-екзаменаційної відомості та індивідуального плану аспіранта, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.6. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни, яка викладається протягом одного семестру, дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання відповідних освітньо-наукових програм.